(ZEITUNGSDRUCKSACHE) Ч. 25. 20. червня 1943 Рік I

ХОЛМСЬКА ЗЕМЛЯ

РЕДАКЦІЯ: Краків, Ожешкової 7. Тел. 104-81.
АДМІНІСТРАЦІЯ: Краків, Райхсштрассе 34. Тел. 230-39.

ТИЖНЕВИК
„Cholmer Land" Wochenausgabe
SCHRIFTLEITUNG: Krakau, Orzeszkowagasse 7. — Fernruf 104-81
VERWALTUNG: Reichsstrasse 34. — Fernruf 230-39, 146-42

ПЕРЕДПЛАТА:
Чвертьрічно — 3.50 зл.
піврічно „ „ 7.— зл.
Ціна прим. 30 сот.

У треті роковини війни на сході

На війну з большевиками чекав увесь світ від 1918 р. Але мабуть не було народу, щоб більше чекав на цю війну й більше від неї сподівався, як ми. На жаль не було такої сили, що не тільки захотіла б, але також і змогла б поміритися з большевизмом. Повоєнний демократично-ліберальний світ раз не хотів рискувати а по друге він ближче не знав большевизму і тому ставився до нього як до якогось „поступового" руху. Щойно тоді, коли в Німеччині прийшов до влади націонал-соціялізм, виринула можливість, що в Европі повстане така сила, яка колись розторощить большевиків.

22. 6. 1941 р. здійснилися ті надії. Німеччина вдарила на большевиків і у той спосіб випередила їх напад на Европу, який большевики постійно підготовлювали від 1918 р. а зокрема після того, як у 1939 р. захопили Галичину, Волинь, Західну Білорусь а в 1940 р. Естонію, Латвію, Литву, Басарабію та Буковину. Зосередивши на тих просторах величезні маси війська і воєнного матеріялу, большевики чекали на сприятливу хвилину. Особливо після того, як у листопаді 1940 р. Фюрер заявив Молотову, що Німеччина не може дати своєї згоди на захоплення Фінляндії, Румунії, Болгарії та Дарданелів, большевики вже тільки чекали на відповідну нагоду.

Щоб скористати на часі й ще краще підготовитися до походу на Европу, вони весною 1941 р. сильно причинилися до того, що Югославія відмовилася від мирної співпраці з Німеччиною та пішла на англійсько-американські пропозиції боротьби з великодержавами осі. Та балканський похід відбувся так скоро, що большевики не мали часу здійснити своїх плянів. Але приготовання ворога частинно рішили про спосіб і напрям першого німецького удару, бо ішло про те, щоб перш усього знищити ті ворожі сили, що були зібрані здовж німецького кордону. Вдаряючи трьома клинами — зі Східньої Прусії, зі середини Ген. Губернії та з її південня на Галичину, німецькі війська в першому періоді боїв між 22. 6. — 29. 6. 1941 р. знищили ударні большевицькі летунські і панцирні сили на цілому просторі від Литви до Карпат. Це сталося у великих боях з окруженням під Білостоком—Мінськом, на Волині і підо Львовом. 26. 6. 1941. німецькі війська вже дійшли до Двини а 29. 6.

Докінчення на 2-ій стор.).

Іспит громадянської зрілости

Політична зрілість народу вимагає, щоб вміти вирізнити з-поміж усіх справ ті, що найважніші, і відповідно до того, як слід до них ставитись, присвячуючи їм якнайбільше уваги та енергії. Це основна політична засада життєвої мудрости, а вона вчить, що є такі справи, до яких треба ставитися дуже поважно і з почуттям найглибшої відповідальности.

Ніхто не заперечить, що найважніша наша справа під теперішню пору — це формування галицько - української дивізії. Кожний розуміє, що жертва української крови не належить до таких справ, до яких можна б ставитись легковажно. Військовий вишкіл українців, наша участь у війні — це під теперішню пору для нас чи не найважливіші справи, такі справи, що вимагають якнайсеріознішого підходу.

Воно не диво, що ворожа пропаґанда, ставлячи собі за завдання зводити українців на бездоріжжя, дезорганізувати українську громадянську думку, докладає всіх своїх зусиль, щоб зменшити вагу формування Стрілецької Дивізії СС Галичина, щоб люди ставились до цієї справи, як до справи другорядної, а не найактуальнішої.

Ворожа пропаґанда намагається використати для своєї мети закони психології мас. Психіка мас підлягає звичайно законам своєрідної вібрації, хвилювання, після надзвичайного підйому приходить часто хвиля збайдужіння, апатії. До цього психологічного явища підтягає ворожа пропаґанда свою „діяльність".

Час імпозантних святкувань, дефіляд, урочистих промов минув. Формування Стрілецької Дивізії СС Галичина перейшло в стадію буденної праці. Приймальні Комісії об'їжджають містечка й села, працюють повною парою, але без крику. Підготови до поклику прийнятих добровольців, до розміщення в вишкільних осередках вимагають багато праці, але та праця, зі зрозумілих причин, відбувається не на вулиці...

Для ворожої пропаґанди цього досить, щоб твердити з нахабністю, що справа формування Галицької Стрілецької Дивізії СС „заглухла", що „влада перестала нею цікавитись" і таке інше. Крім цього ворожі сплітки підсувають думку, наче б то ціла акція у зв'язку з творенням дивізії мала за мету лише пропаґандивний ефект. Усі ці чутки та сплітки спрямовані на те, щоб морально роззброїти галицьких українців, ослабити їх тверду волеву постанову — використовувати за всяку ціну нагоду, щоб узяти участь у збройній боротьбі в ім'я майбутности свого народу, щоб зі зброєю в руках іти на зустріч усім можливостям у майбутньому.

Ця оргія ворожої пропаґанди вимагає від нас подвоєної чуйности і повного зрозуміння поваги хвилини, повного зрозуміння серіозности справи.

Кожна війна починається маніфестаціями, висловами захоплення, ентузіязмом, та ні одне, ні друге, ні третє не вирішають вислiду війни. Куди більше значіння має скромна, жертвенна витривалість. І такої витривалости, жертвенної витривалости, волевої напруги на довгий час, на далеку мету вимагає від нас справа формування Галицької Стрілецької Дивізії, коли хочемо, щоб ця справа могла дійсно причинитись до боротьби за краще майбутнє нашого народу.

Ворожа пропаґанда підсуває думку, наче б то зголошення добровольців до дивізії було лише формальним актом без більшої ваги. Та це — чиста брехня! Кожний доброволець підписує при зголошенні зобов'язання, яке підпорядковує його воєнному законові, законові без сентиментів. Зголошення до Дивізії — це не демонстрація, не „приклад", тут кожний, що зголосився, кинув на терези кривавої боротьби своє життя. А без такої боротьби народ ніколи нічого великого не осягне. Коли б хтось із нас думав інакше, то це був би знак початку великої деморалізації, яку кожному народові несе перерва на довгий час у його військовій традиції. Вияви такої деморалізації, невміння думати категоріями війни дорого коштували наш нарід двадцять кілька років тому.

На щастя, здорова більшість українського громадянства розуміє, що справа Галицької Стрілецької Дивізії СС не може бути справою скороприминальних ефектів і змінливих настроїв. Ця справа — іспит його зрілости — вона доказ твердости його рішення, щоб взяти у свої руки свою власну долю навіть у найтяжчих умовинах!

Д-р Володимир Кубійович.

ОГЛЯД ВОЄННИХ І ПОЛІТИЧНИХ ПОДІЙ

На воєнних фронтах за виїмком Середземного моря далі панувала розмірна тиша. Світ з великим напруженням очікує нових подій тимбільше, що ворожий табор після нарад Черчіля з Рузвелтом сподівався якихось величезних акцій. Тимчасом найвищі англійські урядові особи заявили, що ще немає місця на ніякий перебільшений оптимізм та що дальший хід війни вимагатиме ще великих жертв.

Великодержави осі устами головного уповноваженого для справ праці, Заукля, ще раз підкреслили свою готовість присвятити всі свої сили боротьбі за перемогу. Такий самий характер мали також італійські святкування 10. 6. ц. р. з нагоди 3-іх роковин приступлення Італії до війни.

На східному фронті

Минулого тижня на протибольшевицькому фронті ішли великі і завзяті бої за кубанський мостовий причілок, місцеві бої в різних точках східного фронту, м. і. над рікою Міюс, коло Орла і Білгороду, стежні і випадна акція на всіх відтинках фронту, боротьба з ворожими бандами в запіллі, поборювання ворожих кораблів на Чорному морі та великі летунські атаки на осередки большевицького воєнного промислу м. і. в місті Ярославль над Волгою і на шляхи постачання.

Але ні завзяті наступи большевиків на Кубані, ні місцеві бої на інших відтинках фронту не змінили дотеперішнього стану на фронті, і не принесли ніякої користи ворогові, який всюди зазнав поважних утрат у людях й воєнному матеріялі.

Продовжуючи боротьбу з ворожими партизантськими бандами по лісах німецькі, мадярські і місцеві війська знищили раз 270 таборів, а другий 11 і 162 заборол по лісах, окружили і вибили багато партизантських груп по лісах і захопили чимало зброї та харчів і воєнного матеріялу.

У ТРЕТІ РОКОВИНИ (д. з 1. ст.)

звільнили столицю Галичини — Львів.

Після того як чергове завдання прийшла боротьба за перелім лінії Сталіна, що загороджувала шлях у глибину Совітського Союзу на просторі від Фінського заливу аж до долішнього Дністра. Прорвавши лінію Сталіна німецькі війська зайняли 16. 7. 1941 р. Смоленськ а незабаром опинилися на лінії оз. Пейпус, Ржев—Вязма—Рославль—Брянськ. У тому самому часі німецькі війська перейшли лінію Сталіна на півдні і стали наближуватися до Дніпра. Після великих боїв з окруженням під Уманем, німці перейшли Дніпро вище Києва під Гомлем і нижче під Кременчуком. Замикаючи свій перстень довкола 4-ох большевицьких армій, німці знищили їх і 18. 9. 1941 р. зайняли Київ. Того самого дня інша військова група зайняла Полтаву. Згодом у німецьких руках опинилася Одеса й Крим без Севастополя а далі 25. 10. 1941 р. Харків.

Бажаючи спинити німецький наступ на півночі, де німці 9. 9. зайняли Шлісельбург і почали облогу Петербургу, і на півдні, де німці займали Донеччину, большевики повели офензиву в середині між Брянськом і Вязмою, але й це їм не вдалося. В німецьких руках опинився Орел, Калуга і Калінін(Твер), 3. 11 1941 р. німці зайняли Курськ, а 25. 11. Ростів над Доном. В середній частині фронту німецькі війська були віддалені вже тільки на 50 км. від Москви. Великі дощі і несподівано сильні морози примусили німецьку армію припинити цей переможний похід, а згодом вирівняти свої становища до лінії Волхов—Демянськ — Ржев—Орел—Донець—Таганріг.

Після незвичайно гострої зими 1941/42 рр. й великих оборонних боїв, весною 1942 р. німецька армія в половині травня знищила великі большевицькі сили під Керчем на Криму, окружила й знищила большевиків під Харковом (30. 5. 1941 р.) а 30. 6. м. р. зайняла морську твердиню Севастопіль. З початком липня м. р. прийшло до великого німецького наступу на широкому фронті від Воронежа до Чорного моря. Займаючи ввесь Донецький басейн з містами Красний Луг, Луганське, Шахти, німці взяли 16. 7. м. р. Ростів. Одночасно одна частина німецьких військ ударила в напрямі на Кавказ, а друга в напрямі великого коліна Дону і Волги. 11. 7. м. р. німці зайняли Краснодар, Майкіп, й Пятигірське і Новоросійськ а згодом дійшли аж під Грізний. В тому самому часі, тобто осінню 1942 р. інші німецькі війська дійшли до Сталінграду. Далі на південь німецькі війська зайшли глибоко в калмуцькі степи. Та смертельно загрожені большевики стягнули тоді величезні резерви і рішили за всяку ціну ставити спротив. Вломившися в просторі між Доном і Волгою вони окружили Сталінград, за який ішла геройська боротьба до 3. 2. ц. р. Щоб оминути загрозу окруження німецькі війська залишили Кавказ, затримуючи ку-[illegible] Новоросійськ і Анапу. Над Озівським морем німецькі війська розбили ворожий напір над рікою Міюс, а відібравши переходово зайнятий большевиками Харків, вони зупинилися на лінії Дінця. Одночасно серед великих боїв прийшло тоді також до незначних вирівнянь фронту на півночі після залишення Демянська, Ржева, Ґжатська й Вязми.

Тепер під 3-ті роковини 22. 6. 1941 р. східний фронт стоїть на сторожі об'єднаної Європи. Хоч досі большевизм ще цілковито не знищений, але він уже сильно ослаблений як військова й господарська сила.

Ніхто не знає, що принесе завтрішній день, бо це справа не широкого загалу, але військового проводу. Проте знаємо, що доки не розбитий большевизм, доти нема вигляді на якісь природні умовини життя в Европі й всьому світі. Тому віримо, що рятуючися перед неминучою загибіллю, европейські народи найдуть у собі досить сили, щоб під проводом Німеччини успішно протиставитися большевицькій небезпеці.

М. Г.

На Середземному морі

Зі всіх воєнних фронтів найбільше оживлення запанувало на Середземному морі, де англійці та американці наступали з моря і з повітря проти італійських островів Пантелерії і Лямпедузи або Лінози. Тому, що оба ті острови загороджують морський шлях на Сицилію, ворог повів проти них свої головні атаки. З особливою силою атакував він Пантелерію — малий острів з 10.000 мешканців. Ворог атакував кільканадцять разів денно і майже безперервно в ночі, щоб цілковито виснажити його оборонців. Рівночасно ворожі воєнні кораблі обстрілювали острів гарматнім вогнем. Останніми днями на Пантелерію налітало по 1000 ворожих літаків. Невелика залога острова кількакратно відкинула ворожі заклики піддатися. Коли ж у кінці не стало води до пиття а більшість оборонців лягла на руїнах оборонних уладжень, ворог зайняв маленький острівець, що по геройськи боронився перед великою перевагою понад місяць. За перших 30 днів ворог утратив над Пантелерією 116 літаків.

Одночасно з атаками на Пантелерію ішли також атаки на другий, ще менший острів, Лямпедузу, що має 2.500 мешканців. Його оборонці по геройськи відбивали ворожі удари, та вкінці мусіли занехати нерівну боротьбу.

Побіч тих летунських атак на оба згадані острови, ворог налітав на різні відкриті італійські міста. Загально від 10. 7. 1940 р., коли Італія почала війну до 27. 5. ц. р. ворог утратив над Північною Африкою й над Середземним морем 5.972 літаки.

Бої на морях і океанах

Німецькі підводні човни знову у важкій боротьбі з ворожими морськими транспортами під охороною затопили 9 кораблів заг. містоти 48.000 тон.

Останніми часами дехто в Англії почав говорити про зменшення небезпеки німецьких підводних човнів. Між тими оптимістами опинився також англійський міністер морських справ Александер. Та англійці не повірили його заспокоєнням і один з поважних англійських щоденників написав, що тоді повірить, що небезпека німецьких підводних човнів уже перестала бути грізна, коли Англія зможе собі сама все довести і коли зуміє повести успішну війну в Европі. Таксамо й американський міністер морських справ Нокс сказав, що треба здержливо ставитися до „бадьорих вісток з Лондону" про битву на Атлянтійському океані.

У зв'язку з грізною небезпекою німецьких підводних човнів американська преса недавно помістила опис приладу, що має бути призначений до того, щоб устійнювати приявність літаків і підводних човнів на віддаль. Це має бути електричний прилад, що діє з допомогою радієвих хвиль. З хвилиною коли вони попадуть на такі предмети як кораблі, підводні човни або літаки, вони вертаються назад до приймача й мають давати змогу означити їх віддаль і розміри.

Стільки американці. Як звичайно, німці нічого не пишуть про свої винаходи, хоч німецька воєнна техніка працює безупину і раз-у-раз дивує світ своїми осягами. Світ довідується про німецькі воєнні винаходи щойно тоді, коли вони виявлять на полях бою свою високу вартість. Маємо переконання, що таксамо йде і тепер з німецькими протизасобами на найновіший ворожий прилад.

В повітрі

Англійці вже так привикли до того, щоб бомбардувати відриті міста з цивільним населенням, що після кількох днів перерви, вони знову налетіли під кінець минулого тижня на німецькі міста в Рурщині — Дюсельдорф і Бохум та на прибережні міста Вільгельмсгафен, Куксгафен, Бремен і Кіль. Підчас налету на Дюсельдорф ворог утратив 54 літаки, на Бохум 29, на Кіль і Бремен 46. Разом від суботи 12. 6. —14. 6. ворог утратив 147 бомбовиків.

В треті роковини

10. 6. ц. р. Італія святкувала треті роковини свого приступлення до війни. Цього самого дня припадало також свято італійської фльоти і тому згадані роковини мали також характер моряцького свята. З того приводу король і цісар Віктор Емануель III-ий нагородив особисто воєнними відзначеннями італійських моряків, що виявили свою хоробрість у боротьбі, а тих, що згинули, передаючи від знаки їх родинам. Рівночасно головний командант італійської фльоти, Рікарді, видав денний наказ до італійської фльоти, зазначуючи, що вона знає тільки одно гасло: — „Боротися!"

При тій нагоді проголошено листу ворожих утрат, з якої виходить, що італійська фльота досі знищила: 2 ворожі панцирники, 17 кружляків, 36 нищильників, 89 підводних човнів, 21 кораблів для охорони конвоїв і 190 торговельних кораблів, а між ними 31 кораблів-цистерн.

Визначні представники італійського політичного світу заявили в пресі, що не Італія хотіла війни, але ті, що її постійно замикали доступ до джерел сирівців і до вільного розвитку. Життеві домагання Італії постійно ішли в напрямі Африки й Середземного моря, щоб найти заспокоєння своїх потреб над Адрійським морем, на Мальті, в Тунісі й Східній Африці. Крім того Італія змагала до приязні з Египтом та вільного доступу до світових морських просторів і до джерел сирівців.

Господарська сила сучасної Німеччини

Головний повновласник для справ праці Завкель заявив у двох своїх промовах у Празі й Кракові, що господарська сила сучасної Німеччини, якщо іде про працю, двічі така, як у 1917 і 1918 рр. Тоді Німеччина та її союзники мали до розпорядимости 136 міліонів населення тоді, коли ворог мав 1432 міліони. Сьогодні Німеччина, Італія та Японія має 850 міліонів людей, а ворожий табор 1100. Сьогодні Німеччина має в своїх руках усю Европу, яка найгустіше заселена й якої населення вміє працювати в технічно-промислових заведеннях. Вся Европа бореться сьогодні проти большевизму, тому всі европейські народи мусять також працювати для перемоги. Німецький нарід бореться за своє існування й тому він розуміє, що такої з ним не можна виграти без відповідної твердости. Тому зрозуміння тієї твердости, якої він жадає від своїх, мусить домагатися також і від чужих. Всі народи Европи зобов'язані працювати для перемоги над большевизмом і для її майбутнього нового ладу.

Мін. Розенберг в Україні

Міністер для зайнятих східних просторів Розенберґ відвідав Україну та побував м. і. в Рівному й Києві. Супроводив його державний комісар України Еріх Кох. Підчас свого перебування в Україні мін. Розенберґ нагородив відзнакою для народів Сходу представників місцевої української адміністрації — голов районів і громад. У Києві мін. Розенберґ промовляв на зібраннях націонал-соціялістичної партії. Він сказав, що тепер багатства Сходу стоять до розпорядимости всіх европейських народів. Відтепер Европа не потребує боятися бльокади ворожих їй сил. Народи Сходу мусять вибирати між хаосом і порядком. Всі спроби ділити Европу, не вдалися. В майбутньому вже не буде воєн в Европі, якою кермуватиме німецький нарід.

Заслуженому діячеві Холмщини

Незавидна історична доля Холмщини й Підляшшя від часу упадку української держави в половині 14. віку — загально відома. По загарбанні тих земель Польщею пішов тут найбільший натиск — навіть в часі, коли ті землі займала Росія. Латинщено й польщено українське населення і ми в останніх кількох десятках літ перед першою світовою війною стратили там половину населення, яке стало так званими калакутами. Створена в 1912 р. окрема холмська губернія для Холмщини й Підляшшя не змогла—тих калакутів привернути для нас; створено тільки можливість на майбутнє припинити дальший поль. наступ. Насильне виселення місцевого українського населення на основі приказу начальної російської команди, часто аж у Сибір і Туркестан звідки чимало людей вже не вернулося, причинилося теж у великій мірі до ослаблення нашого місцевого елементу.

По світовій війні

По світовій війні Холмщина й Підляшшя опинилися знову під польською кормигою, що стала для них новою смертельною загрозою. Перші роки польського панування давали сяку-таку можливість організаційної праці. Її і використано. Появилася українська місцева преса, основано тов. „Рідна Хата" з філіями по селах і започатковано кооперативну організацію. Тривало ще однак недовго. Польська влада зліквідувала надбання перших років і повела безпощадний протиукраїнський курс з насильним буренням православних церков включно.

Настали справді страхітливі відносини. Тільки невеличкий гурток дав вішних місцевих діячів не падав духом. До цього гуртка належали брати Васильчуки — Антін і Павло, недавно трагічно погибший від ворожої кулі Іван Пастернак та Семен Любарський, яких українське населення Холмщини й Підляшшя вибрало восені 1922 р. до польського парляменту. Між ними одно з провідних місць у боротьбі за існування й краще майбутнє рідної Батьківщини і свого народу займав і займає досі бувший посол з Холмщини — Семен Любарський.

Життя і праця Семена Любарського

Семен Любарський прийшов на світ 4. червня 1878 р. у міщанській родині в містечку Тишівці, томашівського — тепер замісього — повіту. Молоденьким юнаком пішов до учительської семінарії в Холмі, яку й закінчив у 1898 р. Вчителював на Грубешівщині, зразу в Дубенці, опісля в Скригичині, де осів на постійно як учитель, а за польських часів, коли не одержав учительської посади, як звичайний селянин-хлібороб. Ще до першої світової війни учив не тільки у школі сільську дітвору і старших на вечірних курсах, не лише виховував і висилав здібніших сільських хлопців до вищих шкіл, але розвинув і широку діяльність поза школою, чим здобув собі признання, пошану і любов холмського українського населення. Писав чимало у тодішній українській пресі, що появлялася в Холмі, на історичні і етнографічні теми, як теж і про злободенні потреби місцевого населення, якого став учителем і провідником.

В часі виселення літом 1915 р. опинився далеко за Бугом. Змобілізований, закінчив військову фельдчерську школу, а з вибухом революції в 1917 р. взявся за організацію холмщан і підляшшян. Був одним з організаторів зїзду холмщан і підляшшян, що відбувся в серпні 1917 р. в Києві, що виніс постанову про злуку колишньої холмської губернії з матірним пнем. Між вісьмома членами Губерніяльного Холмського Комітету, що мав кермувати справами Холмщини й Підляшшя, знайшовся і Семен Любарський, що увійшов теж і в склад Центральної Ради.

Для добра Церкви і народу

Після нашої державної трагедії Семен Любарський осів у Скригичині на Грубешівщині і став працювати на свому невеликому сільському господарстві. Не кинув він і тоді загально народної роботи як організатор і провідник Грубешівщини. В р. 1922 вибрано його послом з Холмщини до польського сойму, що дало йому спромогу розвинути ще ширше свою організаційну працю, зокрема в закладанні по селах товариств „Рідна Хата", що своїм дійсним завданням відповідали галицьким читальням тов. „Просвіта". Коли настав розлам Української Парляментарної Репрезентації і потворилися різні групи, між ними й група послів-комуністів, посол Любарський остав вірний національній ідеї і разом зі сенатором Іваном Пастернаком та послом Сергієм Хрущем приступив до галицького Українського Національно-Демократичного Об'єднання (УНДО) у Львові. Він став членом Центрального Комітету УНДО від Холмщини і брав живу участь у працях і з'їздах цієї партії. Членом Центр. Комітету УНДО був Семен Любарський аж до вибуху теперішньої війни.

Жалів над руїною своєї тіснішої Батьківщини, що її в останніх роках завдали поляки. Бачив масове бурення православних церков, розпуку поневоленого народу, але сам в розпуку не впав і вірив, що прийде відродження. Польське переслідування не минуло і його. Літом 1939. р. його — тоді вже 61-літнього — арештовано і вивезено до Берези Картузької, звідки звільнив його розпад Польщі. Вернувся до Скригичина і вже за німецької влади розпочав негайно організувати Холмщину й передовсім віддав себе в цілості відновї і організації Православної Церкви. Разом з пок. Володимиром Косоноцьким дав почин і перевів в діло скликання Церковного З'їзду в Холмі 5. листопада 1939. р., з якого вийшла Церковна Рада і Церковне Управління з метою створення окремої самостійної холмсько-підляської єпархії з осідком у Холмі й переведення українізації Православної Церкви. В цій справі положив С. Любарський великі заслуги і що нині сидить у Холмі Владика Іларіон як керманич самостійної української єпархії та що катедральна церква в Холмі знову в руках православних українців — то це треба завдячити у великій мірі безупинним заходам і праці Семена Любарського. Був членом Церковного правління, а тепер є членом Духовної Консисторії в Холмі. Не кидає й письменницької праці. Накладом Українського Видавництва в Кракові вийшли його Холмські Легенди, а другу має приготовану цілу низку праць, що торкаються Холмщини.

У 45-ті роковини громадянської праці

В пятницю 4 червня ц. р. громадянство Холма відсвяткувало врочисто 65-літні роковини народження і 45-роковини громадянської праці Семена Любарського. По полудні о 4 год. відбувся в Соборі молебень, що його відправив о. протопресвітер Іван Левчук в асисті катедрального духовенства і при співі катедрального хору. Перед молебнем о. Левчук виголосив відповідну коротку проповідь про заслуги Ювілята для Православної Церкви і українського народу, а після молебня численно зібране громадянство складало Ювілятові побажання. З черги перейшли приявні до домівки господинської школи, де д-р Тиміш Олесіюк виголосив цікаву доповідь про Холмщину й Підляшшя та про працю Ювілята для відродження тих земель. Свято закінчено скромною вечерою, в часі якої поодинокі представники українських установ вітали Ювілята з днем його свята. Відчитано теж численні телеграми — між іншими від митроп. Діонізія з Варшави й Провідника д-ра В. Кубійовича зі Львова. З нагоди цього ювілею зібрано понад 7.000 зол. на фонд видання друком праць Ювілята. Збірка на цей фонд триває дальше.

І Редакція „Холмської Землі" вітає щиро від себе Вельми Шановного Ювілята, бажаючи Йому ще довгих літ життя й кріпкого здоровя та повних успіхів в Його праці у церковній і національній діяльності.

Д-р Степан Баран.

Промова Черчіля

Після свого повороту зі Злучених Держав Черчіль виголосив промову перед англійським парляментом. Усупереч до бундючних заяв англійської преси, яка недавно писала про якісь великі десанти в Европі, Черчіль сказав: — „Війна вимагатиме раз-у-раз щораз більше тягарів і поваги". Далі Черчіль згадав, що на Сході треба ще очікувати великих боїв і признав великі втрати 1-ої і 8-мої англійської армії — в Тунісі. На закінчення він заявив, між іншим, і таке: — „Можемо занати нових ударів, хоч я все чекав на це літо, як на щасливий для нас час".

Американський спеціяліст від морських десантів ген. Нос виразно сказав, що англійці та американці не сміють вірити в те, що вони зможуть стратегічно заскочити противника тобто Німеччину та Італію.

Дітвора наша майбутність

Божею волею кожне живе створіння у світі дбає про продовження свого роду і старається поставити свій плід у такі життєві обставини, щоб він міг жити і розвиватися відповідно до свого призначення. Тут і джерело відомої батьківської, а зокрема материнської любови і посвяти, щоб зберегти й допомогти до розвою своїх дітей до хвилини, коли самі будуть могти удержатися при житті власними силами. Ця природна прикмета існує в цілому живому світі, розвинена дуже у тваринному, а найбільше наявна — очевидно — у людини, що створена на образ і подобу Божу. Посвята матері для дітей загально відома.

Не диво отже, що люди вже від найнижчого ступня свого культурного розвою, виконуючи природне усім живим істотам право збереження свого покоління, старалися доцільно і свідомо виховати своїх дітей. На вищому ступні розвою людської культури і організації людської спільноти явилась родова, а опісля і релігійна та державна організація, а з нею й перше законодавство; одною з ділянок їх піклування була справа не лише фізичного збереження, але й доцільного виховання дітей і молоді. Цим займалася не тільки сама безпосередньо заінтересована родина, зайнялися тим і церква, школа та держава, як теж і окремі суспільні організації.

Природна потреба збереження й розвою одиничного роду перейшла з часом й на ширшу спільноту, якою сьогодні являється нація як живий суспільний організм. Чоловік не живе нині одинцем, бо в теперішніх умовинах і не міг би так жити. Жис він у спільноті, а найкращим і найдоцільнішим виявом цеї спільноти є як раз нація. Вона дбає вже з Божого закону, між іншими своїми завданнями, й про виховання дітей. У нації, що мають власні держави, велику частину виховання і образовання дітей прийняла на себе держава і тим свідомо допомагає до дальшого розвою й поступу національної спільноти через передшкілля, школи й позашкільну освіту.

Бездержавні нації є у гіршому положенні і тут національна спільнота мусить докладати далеко більше дбайливости для свого збереження. Та ні Церква, ні держава та їхні школи не вичерпують цілого питання. Тим більше недоцільний державний монопол виховання. Це бачимо наглядно у большевиків, де з уведенням державного монополю виховання дітвори і молоді з фактичним усуненням батьків від впливу на цю справу, настало здичавіння дітвори і молоді та її моральний і загально культурний упадок, а навіть і тілесний недорозвій.

Яка молодь — така майбутність. Поза Галичиною й Буковиною, що ще з австрійських часів мали спромогу — доволі широку, хоч далеко не повну — свого національного розвою і зорганізовано дбали про національне виховання дітвори й молоді, решта українських земель такої спромоги зовсім не мали і там не могла витворитися свідома своєї цілі національна спільнота, що обіймала б усі верстви народу. Найгірше під цим оглядом було на Холмщині і Підляшші. Тут до осені 1939 р. було усе чуже і вороже українській національній спільноті — і за російських, а ще більше за недавніх польських часів. Про свідоме [illegible] українське вихован-

ня дітвори і молоді вдома, й церкві, у школі й поза школою тут не було спромоги дбати й тому наш народ на Холмщині й Підляшші не є ще нині вповні й цілковито національно діяльний.

Про зміну на краще на Холмщині й Підляшші ми самі мусимо подбати, бо й сьогоднішні відносини дають нам до цього можливості. Старші громадяни вже багато тут для себе зробили у розбудові національного життя. Зорганізовані в Українських Допомогових Комітетах й їхніх Делегатурах, мають освітні товариства УОТ, в господарчій ділянці свої кооперативи, а в останньому часі — що є дуже великим здобутком — і свій національний часопис — „Холмська Земля". Поладнана в українському національному розумінні й церковна ділянка. Маємо й своє шкільництво, — народнє, фахове й середнє, чого зовсім не було до 1939 р. Появилися початки організацій старшої молоді в курінях молоді, що значно піднесло її національну свідомість. Для цієї молоді виходить у Львові щомісячник „Дорога" накладом Українського Видавництва; адреса: „Дорога" — Львів, Агорнштрассе 15.

Українське Видавництво подбало теж і про видання дитячої літератури і дитячого щомісячника „Малі Друзі" — що виходить тепер у Львові; його адреса: „Малі Друзі" — Львів, Агорнштрассе 15; Цей дитячий часопис продовжує дальше роботу над національним вихованням української дітвори до 13 літ життя, яку перед першою світовою війною вів у Галичині дитячий часопис „Дзвінок", а за польських часів „Дзвіночок" і „Світ Дитини". Ці дитячі часописи, видавані у Львові, причинилися у великій мірі до поширення й скріплення в Галичині української національної свідомости серед тодішньої дітвори.

Те завдання роблять тепер на території Генеральної Губернії „Малі Друзі". Зближається кінець шкільного року і батьки дітей і народнє учительство на Холмщині й Підляшші повинні безумовно подбати про передплату для дітей місячника „Малі Друзі". Це буде нагородою для дітей за їхню пильність, заінтересує їх українськими справами, втягне їх у свідому національну українську спільноту і виховає з них активних українських громадян.

Про поширення „Малих Друзів" на Холмщині й Підляшші серед шкільної дітвори хай подбають наші учителі і учительки. Це їх великий національний обов'язок і ми сподіємося, що вони його виконають!

Митрополит Олексій Громадський

Як ми своєчасно повідомили, дня 7 травня 1943 р. замордовано на шляху між Почаєвом і Дубном на Волині волинського і житомирського митрополита Олексія Громадського разом з його особистим секретарем і шофером. Митрополит Олексій їхав службово на візитацію парохії з Почаєва, де найчастіше перебував. На шляху, в лісі, куди митрополит переїжджав, його обстріляно з машинового кріса й убито усіх, хто був у авті, цебто митрополита, його секретаря й шофера. Митрополита вбили большевицькі банди з наказу Москви мабуть тому, що він, живучи в р.р. 1939-1941 під большевицькою владою, знав багато большевицьких злочинів, які відкривав, а це було большевикам дуже невигідне й тому їх верхівка чи там НКВД рішила його зогладити зі світа.

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ.

Митрополит Волинський та Житомирський Олексій Громадський народився на Підляшші, в селі Докудові, повіт Біла Підляська, в родині дяка. При хрещенні було дано йому ім'я Олександер. Учився він в духовних єпархіяльних школах міста Холма: в духовній школі та холмській духовній семінарії, яку скінчив в 1902 р. й поступив в духовну академію в Києві. Академію скінчив кандидатом магістра богословія в 1910 р. Після скінчення академії його призначено священиком до холмського катедрального собору. Далі його призначено членом холмської духовної консисторії, а за короткий час катехитом (законовчителем) холмської клясичної хлоп'ячої державної гімназії. Він був членом Холмського Свято-Богородичного Братства і входив до редакційної колегії, яка була відкрита при ньому; він був також заступником єпархіяльного інспектора церковно-єпархіяльних шкіл холмської єпархії. Працюючи на вищезгаданих становищах він не тратив ніколи зв'язку з Холмською Землею, часто-густо відвідував парохії, служив Служби Божі, проповідував, навчав і візитував церковно-єпархіяльні школи.

В липні 1915 р., в часі світової війни, Покійний виїхав з Холма до Росії. Після вибуху російської революції (1917 р.) прот. Олександер Громадський приймав діяльну участь в українському русі Холма і був кооптований до Холмського Українського Губерніяльного Комітету. В 1918 р., коли Комітет переніс свій осідок до Берестя над Бугом, прот. Громадський також переїхав туди. Коли почало наладнуватися церковно-релігійне життя в холмській єпархії, його призначено настоятелем парохії до Холма. Але поляки до Холма його не пустили і він переїхав тоді до Крем'янця на Волині, де тимчасово була приміщена холмська духовна семінарія.

ЧЕРНЕЧА РЯСА І ЄПИСКОПСЬКИЙ ЖЕЗЛ.

Прот. Громадський поступив у чернечий чин з іменем Олексій. В 1922 р. 22 серпня його хіротонізовано в єпископи в Свято-Успенській Почаївській Лаврі і незабаром призначено прав'ячим єпископом у Гродні.

Коли розпочався український рух у церковному житті у волинській єпархії, тоді Собор Єпископів Православної Церкви в Польщі призначив його на архиєпископа волинського й житомирського з перебуванням його в місті Крем'янці. Він також часто, вже як Владика, відвідував рідну Холмщину та її церковно-національні осередки: Холм, Володаву, Яблочинський та Турковицький манастирі, Грубешів, Дубенку та інші. Всі ці поїздки носили місійний характер. Він всюди проповідував українською мовою.

У БОЛЬШЕВИЦЬКІЙ ТЮРМІ.

З початком 1941 р. митрополита Олексія Громадського НКВД арештувало в Крем'янці на Волині і перевезло до тюрми в Тернополі в Галичині, де серед жахливих тюремних відносин пересидів аж до вибуху німецько-большевицької війни. З кінцем червня 1941 р. большевицькі кати з НКВД замордували у звірський спосіб понад тисячу українських політичних в'язнів і закопали їх в льохах і на подвір'ї тернопільської тюрми. Лише незначну частину українських політичних в'язнів вивезено тоді з тернопільської тюрми і погнано пішки шляхом на Підволочиска. Між ними був і митрополит Олексій. Знеможений довгою в'язницею упав на дорозі з перевтоми кілька кілометрів за Тернополем. Один з конвоюючих енкаведистів хотів його тоді добити, але другий крикнув: „Не стріляй, шкода кулі, старий і так не жие" і копнув його ногою та штовхнув до придорожнього рова. Це й врятувало тоді життя митрополита. Большевики побігли дальше, стріляючи до тих, хто не міг бігти. Між іншим постріляли тоді тяжко в карк тернопільського адвоката д-ра Олексу Олійника, що упав на шляху біля села Семиківець, де знайшли його тамошні селяни і підвезли до лікарні та врятували йому життя. Митрополит Олексій заповз з рова у придорожнє жито і якимсь чудом зустрінувся там зі своїм товаришем з одної тюремної келії в Тернополі, молодим українцем з Бережанщини, Андрієм, призвище його призабув — і цей Андрій, що теж утік з валки в'язнів, завів опісля митрополита селами попри Збараж в крем'янецький повіт. Коли б не згаданий Андрій, то в дорозі до Крем'янця був би знов кілька разів попав в руки большевиків, бо вони переходили якраз між большевицькими і німецькими лініями, але Андрій завжди якось викручував його і себе.

*

В неділю, 16 травня ц. р., в холмському катедральному соборі, після архиерейської Служби Божої, Владика Архиєпископ Іларіон Огієнко відслужив литію в асисті шістьох священиків і трьох дияконів за спокій душі митрополита Олексія, опісля виголосив проповідь, присвячену пам'яті замордованого.

Два єпископи дала Холмсько-Підляська Земля для Православної Церкви й обидва вони замордовані большевиками: Єпископ Балтський Амвросій (Гутко) — з містечка Тишівці, замійського повіту і Волинський Митрополит Олексій (Громадський) — з села Докудова, пов. Біла Підляська.

ПЕРША ВІДПРАВА
старшин, підстаршин і вояків у Львові

Дня 6. червня відбулася у Львові, на площі „Гарбаркі", перша відправа добровольців до Стрілецької Дивізії Галичина. Після звітів і перегляду сотень охотників, першу вояцьку промову до добровольців виголосив голова Військової Управи полк. Бізанц. „З нагоди цієї першої військової відправи — говорив він — вітаю вас, українські старшини, підстаршини і вояки, що з правдивим вояцьким зрозумінням виявили бажання стати у ряди Дивізії. Вам призначено творити нову вашу історію своєю відвагою і зброєю!" Далі полк. Бізанц виявив своє щире признання львівським охотникам за те, що вони не піддалися ворожій провокаційній пропаганді і своїм зголошенням до Дивізії дали їй належну відсіч. Зокрема це признання належиться українській молоді Львова. Закінчуючи свою промову, полк. Бізанц пригадав, що саме сьогоднішній день 6 червня є 24-ими роковинами славної чортківської офензиви, коли то Українська Галицька Армія на голову розбила переважаючі сили ворога. Ця історична подія повинна бути для всіх охотників прикладом вояцької відваги і мужности.

Як другий промовив інж. Хронов'ят, який у бадьорих словах вказав на історичне значіння створення цієї Дивізії, добровольці якої виправдають покладені на них сподівання. „Нас — говорив інж. Хронов'ят — кличуть до зброї наші предки-герої, козаки, стрільці з-під Маківки і Лисоні, кличуть закатовані й замучені Москвою міліони українців. Незабаром наші вороги почують удар нашої зброї! Історію України писатимемо мечем!" Свою промову закінчив інж. Хронов'ят закликом до охотників, щоб вони високо держали прапор своєї Дивізії.

Відправа закінчилася дефілядою, яку приймали члени Військової Управи.

Статті, дописи й завваги до „Холмської Землі", які торкаються Холмщини й Підляшшя, просимо слати на адресу: Д-р Степан Баран, Холм, вул. Коперника 17, тел. 79.

ЇНДРА МИЦЮКОВА.

„Св'ятий" бичок
(Бувальщина)

Пишу про подію, що відбулася у верховинськім селі Нижні Верецьки, а героєм її був собі бичок, як би й кожний інший.

Таких тисячі проходять світом, доки не опиняться, наприклад, в людських черевах. Але цей бичок знайшов собі вічний відпочинок у справжній могилці, поруч із гробами своїх похоронців, на місцевім жидівськім цвинтарі, бо по жидівському це був „святий бичок"!

Одного вечора невдовзі перед роком Божим 1938 тамошній пан-отець ішов зачинити двір, аж бачить, що по ньому проходжується чужий бичок. Священик його вигнав за ворота і більше про заблудне звіря не дбав. Сільський нічний сторож знайшов його десь у шкоді, імив бичка, а вранці зголосив це сільському старості.

Староста дав наказ негайно бубнити по селу, щоб власник бичка прийшов до сільського уряду та забрав своє звіря. Вибубнили по всіх кутах Верецьок, збіглися люди з цілого села, найбільше жидів, але ніхто не визнав, що бичок його. Ста-

В кількох словах

Турецький президент Інені заявив у своїй промові на зборах урядової партії, що вся увага Туреччини присвячена справам її зовнішньої безпеки, оборони й продукції сирівців. Туреччина далі змагає до того, щоб собі запевнити мир.

Португалія змінила ті приписи свого карного закону, що торкаються безпеки держави. Нові постанови передбачують високі кари за головну зраду, саботаж і шпигунство.

Новий арґентинський уряд створив ген. Раміреэ. Він складається зі самих військових за виїмком міністерства скарбу, яке перейняла цивільна особа. Новий уряд проголосив, що буде притримуватися невтральности і втримувати приязні взаємини зі всіми американськими державами.

Голова французького уряду Ляваль заповів, що незабаром створять перший полк нової французької армії. Він матиме силу 3000 людей і складатиметься зі всіх важніших родів зброї.

Американський ген. Маршал, який мав обняти провід американсько-англійських сил на Середземному морі, несподівано вернувся до Вашінґтону.

Між обома французькими генералами Жіро й де Голем знову прийшло до сварки. Під англійсько-американським натиском вони погодилися створити спільний уряд під назвою Виконавчого Комітету. Новий спір спричинило те, що Жіро хоче бути не тільки головним командантом збройних сил, але також впливати на політику, яку знову хоче затримати де Ґоль.

Комедія з „розв'язанням" Комінтерну далі триває. В Москві проголосили, що всі комуністичні партії світу погодилися розв'язати Комінтерн з 10-тим 6. ц. р. Але 4 дні перед тим большевицькі радіостанції в Москві, Куйбишеві (Самарі) і Тифлісі знову почали свої передачі гаслом: „Пролетарі всіх країн, єднайтеся!" За те в авдиціях англійською й турецькою мовою большевики пропускають цей заклик.

В Англії повстала комуністична організація англійських моряків.

Стан городництва і садівництва

(*) Як слід було сподіватися, після, порівнюючи, лагідної зими прийшла пізна весна й довга провесна. Це сприяло докладному виконанні всіх польових робіт, але одночасно відбилося некорисно на розвою городовини й садовини.

Після сухої осені та малих снігів у зимі вогкости в землі було так мало, що вперше від кількох років саджавки та інші збірники води по господарствах помітно знизили свій рівень, а то й зовсім висохли. Якщо візьмемо на увагу, що на весні були сильні вітри, які на легших ґрунтах зовсім повиривали насіння, стане ясне, що стан городовини й садовини далеко не був найкращий.

Якщо йде про розсаду, вирощену в парниках і висаджену до ґрунту, як от вчасну капусту, каляфіори, помідори і вчасну цибулю, вони потерпіли не стільки від суші, що від нічних приморозків у травні. Їх занотовано кілька, при чому температура спадала до —3 ст. Зокрема приморозки в днях 17. і 19. травня ц. р. далися в знаки, бо тоді вже висаджено до ґрунту багато помідорів та іншої городовини. Ці рослини або померзли, або помітно переболіли. Більш досвідчені городники рятували свої плянтації в критичних днях, запалюючи стоси пирію, чи ріща, так, що вітер розносив огріте повітря, що до деякої міри невтралізувало наслідки приморозку. Все ж таки в багатьох околицях треба числитися з поважними втратами, зокрема в плянтаціях помідорів (у Яблонні під Варшавою змерзло більш як 200.000 розсади).

Стан садовини значно кращий, дерева цвіли майже всюди задовільно, після порівнюючи злого торішнього врожаю можна було сподіватися поправи. Але й на садовині відбилася так посуха, як приморозки. Хоч овочеві дерева цвіли зовсім добре, облетіла доволі велика частина зав'язків. Та все ж таки стан садовини куди кращий як городовини, бо дерева глибше закорінені та тягнуть вогкість із глибини ґрунту.

Перші дні червня принесли рясні дощі і це дає надію, що стан городовини й садовини покращає.

Поборюймо шкідників овочів

Найнебезпечніший шкідник наших садів, це малий метелик, 7—9 цм. завдовжки, що появляється в садах на весні, звичайно з кінцем травня. Масово появляються ці метелики щойно в другій половині червня — це залежно від температури в квітні й травні.

В день трудно їх доглянути, бо вони сидять заховані посеред листя груш і яблунь і вилітають щойно смерком і вночі. В червні й липні вони зносять яєчка на малих ще овочах і листках груш і яблунь. По шости днях з яєчок вилягаються маленькі, 1,5 мм довгі, жовтаві гусільнички, що влазять до овочів і зачинають систематично точити. Такі хробачливі овочі або дуже скоро дозрівають, або ослаблені галапасом, падуть з дерева зелені. Ґусільниці вилазять з цих овочів, доходять до пня дерева і входять знову до овочів на дереві. Дорослі гусільниці заховуються в пнях, у щілинах кори.

Садівники добре знають, скільки від цього втрат. Бувають роки, зокрема по лагідних зимах і теплiших веснах, у яких кількість хробачливих яблук і грушок перевищає 80 відс., у нормальних роках втрати можна сміло оцінити менш-більш на 50 відс., зокрема в старих і закдебаних садах.

Цього року спеціяльно добрі умови для розвою шкідника. Боротися з ним треба тоді, коли він ще в стадії гусільниці. Можна винищувати також жеча на листю й овочах. Є два способи боротьби: хемічна й механічна — обидві можуть дати добрий вислід щойно тоді, коли спираються на знанні життя шкідника, та коли саму акцію переведемо дбайливо.

Большевицький амбасадор у Лондоні, жид, Майський, виголосив в англійському війську виклади про большевизм. Одночасно в листі до одного англійського вояка він вказав на необхідність большевицької „освіти" в англійській армії.

НОВИНКИ

Адміністрація „Краківських Вістей" прохає своїх передплатників, у переписці з нами точно подавати, що вони передплачують: щоденник чи тиОдночасно просимо наших передплатників із Німеччини не присилати нам німецьких поштових марок ані листівок, бо ті значки на терені Ген. Губ. не мають значіння, а передплатники наражуються на зовсім непотрібний видаток. Також зазначуємо ще раз, що грошей не вільно посилати в листах, бо висилаючий наражується на відповідальність перед Девізовим Урядом.

Пробудителеві Галицької Землі. 7. 6. ц. р. на цвинтарі у Львові відбулася на Могилі Маркіяна Шашкевича, в 100-річчя його смерти панахида, яку відправили три владики: Кир Иосиф, Кир Никита та Кир Микола в оточенні дуже численного духовенства. На панахиду прибули непроглядні маси народу й особливо багато молоді.

Стипендії на студії у фотографічній школі. УЦК (Комісія Доп. Українському Студентству) розписав стипендійний конкурс на студії у фаховій фотографічній Школі в Дрездені на зимовий семестр 1943—1944 р. Кількість стипендій — 6. За стипендію можуть старатись абсольвенти середніх шкіл, або 6 кляс середньої школи, що знають німецьку мову та мають торговельні здібности (абсольвенти(ки) не більше 25 років життя). — Ближчі інформації в Українських Комітетах.

Перед новою мистецькою виставою. Управа Спілки Праці Українських Образотворчих Мистців у Львові організує на осінь дві малярські вистави: на вересень виставу праць кол. учнів школи Новаківського, на листопад—грудень виставу наших мистців в Ген. Губернії, Протекторату й Німеччини.

В Єгипті обов'язкові короткі штани. Внаслідок браку текстильних матерій, єгипетський уряд розпорядив, щоб всі державні урядовці носили обов'язково короткі штани. Ця справа особливо звертає на себе увагу тому, що Єгипет відомий, як батьківщина бавовни.

роста був безрадний, що з бичком робити.

Жиди джерґотали своєю жидівщиною, обмацували бичка, оглядали з усіх сторін. Нарешті, один жид підняв бичкові голову і на шиї знайшов на нитці, непомітно прив'язану, карточку з якимсь жидівським написом.

„Ай-вай" — заверещав жидюк. — „То є святий бичок!"

Селянам і старості невтямки було, як може буть така гов'ядинка святою. Аж один старий правовірний жид зрадив таємницю.

Жидівська молода дістає у віно між іншим теличку — яловицю. Коли вона підросте й приведе перше телятко — його уважають святим. Воно має вирости і годуватися аж до природньої смерти. Як народиться бичок, то жидівська родина не має з нього жадного пожитку; він дармоїд. Його дозволяється продати, але тільки комусь з одновірців і то не втаївши походження. Та хто ж з жидів його купить? Жаден жид і задармо не перебере такого тягару на шию. Як би ж забив бичка, чи подарував його „ґоєві", то цим накликав би на своє первороджене жидене велике нещастя.

Таке ж вийшло і з цим бичком. Незнаний його власник по-жидівському хитро позбувся звіряти: потайки завів його до села, у якому була велика жидівська громада, і там бичка кинув на поталу.

По цім староста зрозумів, що то перед ним за бичок і з мудрістю Соломона зразу ж розсудив: коли то „святий бичок" і до того жидівський, так нехай жиди його заберуть і годують.

Серед жидів таке рішення викликало ґвалт. — „Ай-вай! Як може староста вимагати від нас, бідних, щоб дбали про чужого бичка!" А сам бичок тим часом преспокійнісенько дивився на жидівське джерґотання, якому не видко було кінця.

Коли старості надокучило, він рішуче проголосив: „Якщо жиди не хочуть бичком заопікуватися, так звелю його зарізати, а селяни не будуть оглядатися на те, що бичок „святий", залюбки м'ясо розберуть і на здоров'я собі з'їдять."

Вмить ціле збіговище жидів оточило бичка, як зграя чорних круків, щоб не дати бичка на заріз. Настав неймовірний крик. Селянам заіскрилися очі, стиснулися руки в кулаки і лише тим стримувалися від наступу, що кожний з них був забороджений в жидів...

Нарешті староста, спалахнув і рішуче вміщався. „Так, або в цю хвилину бичка забираєте і зробите з ним що хочете, або він залишається на сільськім уряді і я сам знатиму, що з ним маю робити". По цих словах сільський сторож вже став прокладати собі між жидівською юрбою дорогу до бичка.

Побачили жиди, що ціла справа небезпечно для їх інтересу загострилася й як стій принишкли та, прохаючи, піддали думку про вихід з глухої вулички.

— „Бачите, якби хтось з ґоїв бичка хоч трошки поранив, наприклад, тільки на нозі,то вже бичок був би трефний і його можна б зарізати".

А селянам того тільки й треба було. З великою охотою і жартами тут же на місці здійснили присуд над невинним звірятком.

Жиди, як павук на муху, чекали доки бичок вже був мертвий.

Коли ж потім селяни хотіли стягати з бичка шкіру, його розчетвертити і м'ясом поділитись, жидівський натовп знову оточив з фанатичним завз'яттям мертве звіря і кричав, що бичка невільно їсти. Оволодів ним і, під неможливе своє джерґотіння та проклони селян, що були підведені в очікуванні телятини, поволікли зарізаного бичка до рабіна.

Рабін наказав зробити для мертвого звіряти до його розміру труну, викопати на місцевім жидівськім цвинтарі яму, одягти тулубець теляти до навмисне зготовленого „рубаття" і вирядити його на вічний спокій. Так жидова й зробила. З додержанням жидівських ритуальних обрядів „святого" бичка у приявності численних жидів урочисто поховали на жидівськім цвинтарі.

Один з тисячі-тисяч бичків сподобився такої шани. Не в людських шлунках знайшов свій кінець, а під насипаною могилкою. Над нею щодня світить сонечко, сходить і заходить. А якби не війна, можливе, що над могилкою з'явився б і надгробник із зворушливими ґієрогліфами...[1]

---

[1] Описана тут бувальщина не видумана, а дійсно відігралася в Н. Верецьких на підкарпатській Верховині. Р. 1938, влітї, підчас одвідин того села, я довідалася про неї від тамошніх селян. Перебіг її посвідчили мені й місцевий окружний лікар, д-р Літов, як також і місцевий ветеринар, котрі все те бачили на власні очі. Могилку „святого бичка" цікавий читач, опинившись в Н. Верецьких, міг би побачити на жидівськім цвинтарі.

Подяка

Прибита важким горем по втраті мого мужа, бл. п. Івана Пастернака, колишнього сенатора і народнього діяча на Підляшші, що помер в Білій 25 травня ц. р. внаслідок ран, заданих ворожею кулею в дні 23 травня ц. р., складаю щиру подяку усім, що сказали мені слова співчуття, устно або письменно, у мойому горю й взяли участь у похоронах Покійного в Білій 27 травня ц. р. Зокрема дякую Впр. о. Декану Павлові Дикому і Всеч. Духовенству за провід у похоронах, Голові УДК Вп. П. Нотареві Мандичевському і усім Вп. Промовцям на похороні, що попрощали Покійного, та усім учасникам похоронного обряду, що віддали останню прислугу Покійному.

Дружина з родиною.

З ЦЕРКОВНОГО ЖИТТЯ.

У Холмі відбувся черговий деканальний соборик холмського деканату з таким денним порядком: 1) відчитання протоколу з попереднього соборика, 2) реферат о. Івана Олійника, 3) відчитання розпоряджень епархіяльної влади, 4) справа „калакутів“, 5) упорядкування парохіяльних бібліотек, 6) спорядження списів дітей-сиріт до притулків, 7) доповідь про опіку над робітниками, що виїхали на працю до Німеччини, 8) вільні внески. Протокол прийнято без змін до відома й виконання. Слухали реферат настоятеля седлицької парохії о. Івана Олійника на тему: „Якими характерними рисами повинна відзначатися в сучасну добу проповідь“. У свойому рефераті о. Олійник підкреслив, що священик повинен проповідувати завжди, і не тільки словом, але всім своїм життям — прикладом. Проповідь не мусить бути вузько-церковною, але й національною; до неї повинен входити й національний елемент. Слухали окреме вияснення в справі прийняття до Православної Церкви т. зв. „калакутів“. Це зарядження великої ваги. Треба до нього віднестися розумно, тактовно й обережно. Слухали доповідь о. декана Цехана про необхідність якнайскоршого упорядкування парохіяльних бібліотек. Ухвалили: цю справу здійснити й провести в життя. Вислухали освідчення о. декана про те, що епархіяльна влада не один раз зверталась до оо. настоятелів парохій у справі спорядження й представлення списків дітей-сиріт, які могли б бути уміщені в притулках, однакож таких списків о.о. настоятелі й досі не предложили. Предложення таких списків уважати негайним до виконання. Розпорядження Владики Архиєпископа Іларіона про необхідність мати зв'язок й духову опіку над робітниками, перебуваючими на роботах у Німеччині. О. декан вияснив зібраним, що скоро Владика Іларіон видасть окреме „Пастирське Послання“, книжечку „До боголюбивих Холмщан, на праці в розсіянні сущих“, яку необхідно якнайскоріше через родичів вислати робітникам. (Ця книжечка вже вийшла друком і важніші місця з неї подали ми в окремій статті на сторінках „Холмської Землі“ ч. 22). У вільних внесках ухвалено обрати на становище деканального місіонара настоятеля седлицької парафії, о. Івана Олійника.

Від 20. до 26. червня затемнення обов'язує від год. 10. веч. до 4. рано.

ІЗ НАШИХ СІЛ І МІСТ

СВЯЧЕНЕ В БІЛІЙ ПІДЛЯСЬКІЙ.

Дня 9 травня ц. р. відбулося традиційне спільне свячене в гарно прибраній залі в українській торговельній школі в Білій Підляській. На свято прибули запрошені німецькі гості зі шкільним радником на чолі. Українське громадянство репрезентували голова УДК м-р Мандичевський і шкільний інспектор О. Яворський. Свято розпочав о. декан Павло Дикий благословленням пасхи і складанням при цьому святочних побажань присутнім. Опісля привітав німецьких гостей директор школи інж. Йосепишин. Інспектор Яворський обділився свяченим яйцем зі шкільною молоддю. Підчас цього промовляв по німецьки до шкільної молоді шкільний радник, висловлюючи своє захоплення щиро сердечним співжиттям учителів і вихователів зі шкільною молоддю. Підчас свята панував радісний настрій, піддержуваний співами і товариськими забавами. Наприкінці шкільна молодь зіграла веселу сценку зі шкільного життя власного укладу. Свято закінчено спільною знимкою.

ПРАЦЯ В СЕЛІ

Княжпіль, повіт Білгорай

За часів недавньої Польщі завмерло вже зовсім українське життя в Княжполі. Польська школа і польські учителі та учительки старалися спольщити нашу дітвору, а польська старостинська влада у Білгораю приказала навіть місцевому православному священикові виголошувати проповіді в церкві в польській мові. Місцева волосна управа, а головно її секретар і місцевий постерунок польської поліції під проводом свого команданта, переслідували наших людей і старалися шкодити їм на кожному кроці, а дивилися крізь пальці, як дехто з місцевих поляків нападав на наших людей і вибивав їм вікна. Наші люди, залякані, мовчали і безсильні перед польською самоволею мовчки терпіли польські знущання. Не було кому пожалітися, а навіть на розраду не можна було читати галицько-українського часопису, бо української газети тут не допускали.

Те все змінилося на краще з розвалом Польщі і приходом німецької влади. Основано українську народню школу і вечірні курси. Повстав аматорський гурток і кооператива „Будучність”. До раціонального піднесення села причинилися в першій мірі учителі галичани Теодор Шумський, тепер директор української хліборобської кооперативи в Тарногороді і Володимир Василькевич, тепер заступник волосного секретаря в Тарногороді. Війтом княжпільської волості є українець, а так само є і українська поліція, зложена з холмщаків. Нема вже давнішого польського гнету і наше національне життя може свобідно розвиватися.

НОВА ЦЕРКВА НА МІСЦЕ ЗБУРЕНОЇ

Пригоріле, повіт Грубешів

В селі Пригоріле, що належить до православної парафії в Крилові, поляки завалили в 1938 р. православну церкву, побідно, як зробили це у сусідньому містечку Крилові. Та Польща, що валила наші церкви на Холмщині, сама врік пізніше цілковито завалилася і розпалася. Нова німецька влада не робить перепон у нашому церковному і національному житті. Українські парафіяни села Пригоріле рішили відбудовати свою православну церкву і стали збирати складки на її будову. Ці заходи мали повний успіх і за гроші, зібрані з добровільних складок серед місцевих українців, закінчено вже будову нової церкви. У цій справі заслужився місцевий настоятель парафії. Тепер порядкується вже внутрішню частину церкви. Також відремонтовано коштами й працею самих парафіян і молитовний дім у приписаному до тієї ж парафії посаді Крилові. Побудовано крилос і іконостас та поправлено частину вівтаря. Все те виконано місцевими силами з-поміж парафіян, які відмовилися плати за свою працю. Сільські дівчата зібрали гроші й поробили для прикрашення своєї святині віночки, квіти й стяжки. На місце збуреної поляками в 1938 р. православної святині пишається вже нова, що утривалить наше церковне й національне життя.

ЗМІНА У ПРОВОДІ ВІДДІЛУ РСУК

у Люблині

Українська колонія в Люблині пращала в дні 25. травня ц. р. керманича люблинського відділу Ревізійного Союзу Українських Кооператив у Львові, інспектора п. М. Мельничука, що після довгої успішної праці в ділянці орґанізації української кооперації на Холмщині й Підляшші переходить на видне становище в українській кооперації у Львові. З цієї нагоди в домівці УДК в Люблині зібралися українські громадяни й громадянки міста Люблина на скромну вечерю, щоб попрощати заслуженого керманича української кооперації на терені люблинської области. В часі цього зібрання виголосили промови: дир. Борис Рженецький, що довше зупинився над діяльністю інспектора М. Мельничука, як кооператора і громадянина; інженер А. Гладій, як наступник п. М. Мельничука на посаді керманича люблинського відділу Р. С. У. К., о. протоєрей Яків Костецький, голова УДК в Люблині, полковник Микола Крат, директор Окр. Союзу Українських Кооператив у Холмі, п. С. Скібінська в імені молодших співпрацівників Ревізійного Союзу в Люблині і інж. Король, як представник комбатантів. Вкінці представник У. Ц. К. на люблинську область, нотар. д-р Льонгін Голейко подякував інспектор. М. Мельничукові за його працю в ділянці орґанізації української кооперації, що він її доконав для Холмщини й Підляшшя.

† МИКОЛА НАЗАРУК

В ночі з 4. на 5. червня ц. р. у власнім мешканні поляг від кулі злочинця у Волі Верешинській холмського повіту, муж довіря УДК, голова УОТ та член хорів, церковного і УОТ, блп. Микола Назарук. Покійний уродився 28. 8. 1902 р. у Волі Верешинській, де скінчив народню школу. Своїм тактом і людяністю здобув симпатію серед місцевого населення, та був одни із нечисленних працівників для української справи на Володавщині. Куля злочинця перервала життя людині, яка любила рідне мистецтво. Похорони відбулися в дні 5. 6. п. р. при участи українського населення доокoличних сіл. Покійний залишив дружину і двоє дітей. Хай рідна земля, яку він так гаряче любив, буде йому пером!

З НАЦІОНАЛЬНОГО ЖИТТЯ

Хитовичі, пов. Грубешів

Відродження національного життя в Хитовичах розпочалося негайно після упадку Польщі. Восени 1939 р. прибув до села учитель п. Д. Редко і зорґанізував українську народню школу, відновив „Рідну Хату” і оснував при ній аматорський гурток. На різдвяні свята 1940 р. відограно першу амат. виставу, яку повторено на новий рік у сусідньому селі Миславичах. Обі вистави мали великий успіх. З весною 1940 р. учитель Редко виїхав, а на його місце прийшов як учитель молоденький п. Осип Сідор, що своєю працею в школі і поза школою з'єднав собі ціле село і повів дальше успішно його орґанізацію. Влаштував вечірні курси для тих, що не знали українського письма і для старших неграмотних, що втішалися численною участю і повним успіхом. Влаштував теж кілька концертів, між ними і концерт колядок і щедрівок, що його повторено в сусідньому селі Неледва. Орґанізував теж часто і аматорські вистави; між іншими виставлено штуки „Мати Наймичка” і „Україна в крові”. Дохід з вистав призначено на закупно декорацій і за 500 зол. закуплено стодолу на Народній Дім. Для вишколу молоді в селі оснував курінь молоді і вислав чотирьох хлопців на десятиденний вишкіл провідників молоді в Уханях. Ці хлопці по свому повороті з курсу перебрали провід і орґанізацію місцевої молоді. Курінь молоді вирівнав площу біля церкви і 100 метрів дороги до церкви. Площу і дорогу обсаджено липами, кльонами і черешнями (разом 130 дерев). В червні 1942 р. висипано на гірці, де колись стояла церква, пам'яткову могилу і на ній поставлено камінний хрест з тризубом і написом „Борцям за волю України”. На Спаса 19. серпня 1942 р. в часі празника посвячено урочисто цей пам'ятник і відправлено панахиду за борців, що пали у наших визвольних змаганнях.

В жовтні 1940 відійшов п. Сідор і на його місце прийшов як учитель п. Михайло Томчак, чоловік вже старший, що не так гарячо цікавиться суспільно-громадянськими справами, як його попередник. Та праця не устає. Працює Українське Освітне Товариство (УОТ). Придбало воно бібліотеку — понад 100 книжок і має 800 зол. готівки, які вложено покищо на відсотки до місцевої кооперативи. Перебрало закуплену давніше стодолу, має два метри дощок на її перебудову і закупило нові декорації і занавісу для театральної сцени. В Хитовичах мешкає всего 56 українських родин, що передплачують 60 примірників українських часописів, а саме: 28 примірників „Сільського Господаря”, 4 примірники „Пасічного Часопису”, 27 примірників „Холмської Землі” і 1 примірник щоденника „Краківські Вісті”, що поширюють і поглиблюють українську національну свідомість місцевих селян.

Це все не подобається ворожим силам. В ночі з 1. на 2. травня ц. р. на місцевому цвинтарі знищено два мармурові пам'ятники, а на одному з них обломано руки на статуї Ісуса Христа. Цей дикий вчинок обурив ціле місцеве українське населення.

Осип Антонюк.

Від Редакції Містимо радо цей допис селянина п. Осипа Антонюка як справді зразковий, що дає майже повний образ розвою національного життя в його рідному селі.

За редакцію відповідає М. Хомяк у Кракові. Видає »Українське Видавництво«, Краків, вул. Райхсштрассе 34. II. Телефон 230-39.
З друкарні »Нова Друкарня Денникова« під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.
Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigen teil: M. Chomiak, Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag“ G. m. b. H. Krakau, Reichsstrasse 34. Fernspr. 230-39. Druck: „Neue Zeitungsdruckerei“. Kommissarische Verwaltung. Krakau. Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher 102-79.